

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені І. І. МЕЧНИКОВА
ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ
КАФЕДРА ДИФЕРЕНЦІАЛЬНОЇ І СПЕЦІАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

ЕЛЕКТРОННІ МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до практичних занять
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 053 Психологія

ОДЕСА
ОНУ
2025

УДК 159.9.07(076)
E45

Укладач:

М. К. Кременчуцька, кандидат психологічних наук, професор кафедри диференціальної і спеціальної психології факультету психології та соціальної роботи Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Рецензенти:

Н. В. Родіна, доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри диференціальної і спеціальної психології факультету психології та соціальної роботи Одеського національного університету імені І. І. Мечникова;

С. Л. Чачко, кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психологічного консультування факультету психології та соціальної роботи Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

*Рекомендовано вченою радою факультету психології та соціальної роботи
ОНУ імені І. І. Мечникова .
Протокол № 3 від 13 грудня 2024 р.*

E45 **Експериментальна психологія [Електронний ресурс] :** електрон. метод. рек. до практи. занять для здобув. першого (бакалавр.) рівня вищ. освіти спец. 053 Психологія / уклад. М. К. Кременчуцька. – Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2025. – 39 с. – 0,9 МБ.

Методичні рекомендації розроблені для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти освітньо-професійної програми «Психологія» спеціальності 053 «Психологія» для опанування матеріалу при підготовці до практичних занять, Рекомендації спрямовані на підготовку до практичних занять з експериментальної психології. Наведені програма та завдання для підготовки до практичних занять, а також надані загальні вимоги для виконання завдань різного типу.

Рекомендації можуть бути використані здобувачами для успішного освоєння вмінь та навичок з дослідницько-практичної діяльності.

УДК 159.9.07(076)

ЗМІСТ

Вступ	4
Мета та завдання навчальної дисципліни	4
Структура навчальної дисципліни	6
Теми лекційних занять	6
Теми практичних занять	8
Рекомендації для підготовки до практичних занять	24
Критерії оцінювання результатів навчання за практичними заняттями	25
Питання для підсумкового контролю	26
Рекомендована література	30
Політика курсу	32
Додаток	33

ВСТУП

Методичні рекомендації з дисципліни «Експериментальна психологія» розроблено відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів за спеціальністю 053 «Психологія» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки». Дисципліна інтегрує базові знання студентів, набуті у попередніх курсах, і спрямована на формування фахових компетентностей, що відповідають сучасним вимогам до підготовки психологів. Основна увага приділяється вивченню методів планування, організації та проведення експериментів, а також аналізу, обробки й інтерпретації експериментальних даних, що становлять основу наукової практики у психології.

У рекомендаціях запропоновано структуру дисципліни, включаючи тематику практичних робіт, а також завдання для самостійного опрацювання. Студенти матимуть змогу дослідити психічні явища, зрозуміти причини їх виникнення та рефлексувати умови застосування експериментальних методів у психології. Дисципліна базується на знаннях з загальної та диференціальної психології.

Освітній компонент відноситься до циклу вибіркових дисциплін.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета: формування у студентів знань з методології та практики психологічного дослідження, розкриття особливостей сучасних експериментальних та неекспериментальних методів з дослідження психіки, розгляд основних складових експерименту та розвиток професійно та особистісно важливих якостей майбутніх фахівців.

Завдання:

- ознайомити студентів з принципами наукового мислення;
- сформувати у студентів уявлення про наукові методи дослідження психіки;
- сформувати у студентів навички планування та проведення експериментального психологічного дослідження;
- надати знання про структуру психологічного експерименту, його планування і процедури;
- ознайомити студентів з класичними експериментальними дослідженнями, проведеними в різних галузях психологічної науки.
- закріпити на практиці знання про організацію і планування психологічного дослідження.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен:

Знати:

- особливості становлення експериментального методу в психології;
- принципи і структуру наукового дослідження психіки;
- різні підходи до розуміння сутності експерименту та його структури;
- основні етапи та характеристики психологічного експерименту;
- особливості планування психологічного експерименту;
- методи якісної та кількісної обробки експериментальних даних;
- етичні принципи професійної діяльності психолога.

Вміти:

- застосовування експериментального методу у дослідженнях психічної реальності;
- планувати експериментальні та квазіекспериментальні дослідження;
- володіти способами фіксації та аналізу результатів дослідження;
- аналізувати й оцінювати валідність проведених психологічних експериментів, достовірність отриманих результатів і можливість їх застосування у психологічній практиці;
- формулювати висновки на основі аналізу результатів дослідження; формування досліджуваних у репрезентативні вибірки;
- складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги відповідно до вимог замовника.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕМИ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Експериментальна психологія як самостійний науковий напрямок. Предмет і завдання експериментальної психології

Місце експериментальної психології в системі наук. Визначення експериментальної психології. Предмет і завдання експериментальної психології. Основні завдання експериментальної психології. Сучасні тенденції експериментальної психології. Основні принципи експериментальної психології.

Тема 2. Історичні аспекти експериментальної психології

Передумови становлення експериментального методу в психології. Розвиток та становлення експериментальної психології. Розвиток вітчизняної експериментальної психології. Експериментальна психологія на сучасному етапі: предмет і завдання.

Тема 3. Методологічні аспекти психологічного дослідження. Етика наукового дослідження

Загальне представлення про методологію науки. Характеристика наукового дослідження та його етапи. Етика психологічного дослідження і проблема соціальної відповідальності дослідника.

Тема 4. Класифікація методів психологічного дослідження

Загальнонаукові дослідницькі методи (теоретичні, емпіричні, моделювання). Класифікація методів психологічного дослідження.

Тема 5. Неекспериментальні методи в психології: спостереження, бесіда, опитування, тести

Сутність методу спостереження. Переваги та недоліки методу спостереження. Бесіда та правила її проведення. Поняття про метод опитування. Види і типи опитування. Структура психологічного тесту. Види тестів.

Тема 6. Експеримент. Його види. Організація та проведення психологічного експерименту

Загальна характеристика психологічного експерименту. Аналіз видів психологічного експерименту. Переваги та недоліки методу психологічного експерименту. Характеристика етапів психологічного експерименту. Обробка і

узагальнення результатів експериментального дослідження. Проблема інтерпретації результатів експериментального дослідження психіки.

Тема 7. Експериментатор і випробуваний. Експериментальне спілкування

Експериментальне спілкування. Експериментатор та досліджуваний в ситуації психологічного експерименту. Артефакти в експериментальному дослідженні.

Тема 8. Загальне уявлення про гіпотезу та її перевірку в науковому дослідженні. Види гіпотез

Система гіпотез в експериментальному дослідженні. Вимоги до формулювання гіпотез. Експериментальна гіпотеза та її особливості. Види експериментальних гіпотез (за Р. Готтсданкером). Помилки першого і другого роду при прийнятті статистичного рішення і можливість їх уникнення.

Тема 9. Види оціночних шкал, що використовуються в психологічному дослідженні

Психологічні шкали (за С. Стівенсом). Номінальна шкала. Шкала порядку. Шкала інтервалів. Шкала пропорцій. Основні характеристики шкал. Умови застосування шкал.

Тема 10. Характеристика змінних, що застосовуються в експерименті. Способи контролю змінних

Поняття змінної в психологічному дослідженні. Види змінних. Незалежні змінні та їх види. Залежні змінні та їх характеристики. Проміжні змінні та їх особливості. Змінні, що контролюються. Основні способи контролю впливу зовнішніх та внутрішніх додаткових змінних в експерименті.

Тема 11. Поняття про валідність експерименту та її види

Критерії валідності психологічного експерименту. Зовнішня валідність і внутрішня валідність. Операційна валідність. Джерела порушення валідності. Основні фактори, що знижують валідність експерименту.

Тема 12. Поняття про експериментальну вибірку, критерії та способи її створення

Генеральна сукупність і експериментальна вибірка. Репрезентативність вибірки. Стратегії відбору досліджуваних в експериментальну вибірку. Переваги експерименту з великою кількістю досліджуваних

Тема 13. Експериментальні дослідницькі плани. Класифікація експериментальних планів за Кемпбеллом

Поняття про експериментальний план дослідження. Види експериментальних планів. Доекспериментальні та квазіекспериментальні плани. Плани ex-post-facto.

Тема 14. Спеціальні методи планування експериментального дослідження

Планування кореляційного дослідження. Типи кореляційного дослідження. Контроль в кореляційному дослідженні. Планування факторного експерименту. Складні факторні плани.

ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 1 (тема 1–2)

Історичні аспекти експериментальної психології.

Прикладні аспекти експериментального дослідження у загальній, віковій та соціальній психології

Мета заняття: Сформувані знання про історію становлення та розвиток експериментального метода в психології та її предмету. Розкрити суть прикладних аспектів експериментального дослідження.

Зміст практичного заняття

1. Тезаурус практичного заняття

Експериментальна психологія, психологічний експеримент, психологічна лабораторія, інтроспекція, психометрія, психофізика, крива забування.

2. Питання до тем практичного заняття

1. Предмет та завдання експериментальної психології. Розвиток уявлень про предмет експериментальної психології.
2. Становлення експериментальної психології як самостійної науки. Психологічні досліді в експериментальних лабораторіях (Г. Гельмгольц, Е. Вебер, Г. Фехнер, В. Вундт, Г. Еббінгауз, І. М. Сеченов).
3. Експериментальні дослідження класиків української психології (К. Твардовський, М. Ланге, В. Запорожець, П. Ковалевський).

3. Тематика для обговорення

Огляд експериментів із загальної, соціальної та вікової психології – специфіка психологічного експериментального дослідження.

4. Питання до самоконтролю

1. Проаналізуйте розвиток уявлень про предмет експериментальної психології.
2. Розкрийте особливості становлення експериментальної психології як самостійної науки.
3. Назвіть учених-психологів та опишіть їх внесок у становлення експериментальної психології.
4. Окресліть основні тенденції розвитку сучасної експериментальної психології.
5. Проаналізуйте розвиток експериментальної психології в Україні.

Література

1. Галян І. М., Галян О. І. Експериментальна психологія: підручник. Львів: СТОЛОМ. 2023. 360 с.
2. Коpecь Л. Класичні експерименти в психології. Навчальний посібник для студентів ВНЗ . Видавництво : Києво-Могилянська академія. Київ, 2020. Режим доступу: <http://surl.li/zafaqf>
3. Максименко С. Д., Носенко Е. Л. Експериментальна психологія. Підручник. К.: Центр учбової літератури, 2008. 360 с. Режим доступу: <http://surl.li/gsqudu>

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 2 (тема 3)

Методологічні аспекти психологічного дослідження.

Етика наукового дослідження.

Експериментальні дослідження у віковій психології.

Експеримент Маленький Альберт

Мета заняття: розглянути методологічні принципи експериментальної психології, місце психологічного експерименту в системі методів. Сформувати у здобувачів уявлення про етику проведення психологічних досліджень. Академічна доброчесність та професійна етика.

Зміст практичного заняття

1. Тезаурус практичного заняття

Парадигма, наукове дослідження, теорія, гіпотеза, , об'єкт дослідження, предмет дослідження, метод, методика, професійна етика, доброчесність.

2. Питання до тем практичного заняття

1. Методологічні принципи експериментальної психології. Необхідність методологічного обґрунтування психологічного дослідження.
2. Експериментальна взаємодія. Етика психологічних досліджень.
3. Академічна доброчесність у наукових дослідженнях.

3. Тематика для обговорення

Етичні аспекти досліджень у віковій психології. Експеримент Маленький Альберт.

4. Питання до самоконтролю

1. Чому є необхідність методологічного обґрунтування психологічного дослідження ?
2. Охарактеризуйте принцип об'єктивності в психологічних дослідженнях та механізми його забезпечення.
3. Назвіть основні етичні принципи взаємодії дослідника з учасниками експерименту.
4. Розкрийте потенційні етичні дилеми при проведенні психологічних експериментів.
5. Надайте визначення поняття "академічна доброчесність" та розкрийте його складові.

Література

1. Галян І. М., Галян О . І. Експериментальна психологія: підручник. Львів: СТОЛОМ. 2023. 360 с.
2. Копець Л. Класичні експерименти в психології. Навчальний посібник для студентів ВНЗ . Видавництво : Києво-Могилянська академія. Київ, 2020. Режим доступу: <http://surl.li/zafaqf>
4. Максименко С. Д., Носенко Е. Л. Експериментальна психологія. Підручник. К.: Центр учбової літератури, 2008. 360 с. Режим доступу: <http://surl.li/gsqudu>
3. Положення про запобігання та виявлення академічного плагіату в освітній та науково-дослідній роботі учасників освітнього процесу та науковців

Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. Режим доступу: <http://surl.li/gebjkr>

4. Положення про запобігання та виявлення академічного плагіату в освітній та науково-дослідній роботі учасників освітнього процесу та науковців Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. Режим доступу: <http://surl.li/nrenys>

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 3 (тема 4)

Класифікація методів психологічного дослідження.

Експериментальні дослідження у віковій психології.

Теорія прихильності Джона Боулбі

Мета заняття: надати уявлення про класифікацію методів, як можливість фіксації психологічних явищ в психологічному дослідженні.

Зміст практичного заняття

1. Тезаурус практичного заняття

Теоретичні методи; емпіричні методи, неекспериментальні методи, експеримент, лонгітюдний метод, праксиметрія, обсерваційні методи, психодіагностичні методи, інтерпретаційні методи.

2. Питання до тем практичного заняття

1. Поняття методу у психології та його загальна характеристика.
2. Класифікація методів психологічного дослідження.
3. Об'єктивні методи дослідження.

3. Тематика для обговорення

Експериментальні дослідження у віковій психології. Теорія прихильності Джона Боулбі.

4. Питання до самоконтролю

1. Дайте визначення поняття "метод психологічного дослідження" та охарактеризуйте основні групи методів психологічного дослідження.
2. Розкрийте сутність теоретичних методів психологічного дослідження та наведіть приклади їх практичного застосування.
3. Порівняйте експериментальні та неекспериментальні методи психологічного дослідження. У чому полягають їхні основні відмінності ?

4. Охарактеризуйте специфіку обсерваційних методів та праксиметричних методів у психологічному дослідженні. Які їхні переваги та обмеження ?
5. Поясніть різницю між психодіагностичними методами та інтерпретаційними методами. Як вони взаємопов'язані в процесі психологічного дослідження ?

Література

1. Бочелюк В. Й., Бочелюк В. В. Методика та організація наукових досліджень в психології. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 360 с.
2. Климчук М. Математичні методи у психології. Publisher: Освіта України. 2009. Режим доступу: <http://surl.li/eqvfoz>
3. Коpecь Л. Класичні експерименти в психології. Навчальний посібник для студентів ВНЗ . Видавництво : Києво-Могилянська академія. Київ, 2020. Режим доступу: <http://surl.li/zafaqf>

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 4 (тема 5)

Неекспериментальні методи в психології: спостереження, бесіда, опитування, тести. Експериментальні дослідження у віковій психології. Експерименти Піаже.

Мета заняття: сформуванати знання про описові методи пізнання людини, розглянути специфіку застосування тестів в психологічних дослідженнях.

Зміст практичного заняття

1. Тезаурус практичного заняття

Спостереження, самоспостереження, гала-ефект, бесіда, анкетування, опитування, тести.

2. Питання до тем практичного заняття

1. Спостереження як метод психологічного дослідження. Місце спостереження у психологічному експерименті.
2. Анкетування як різновид письмового опитувального діагностичного методу.
3. Психологічне тестування та психодіагностична робота.

3. Тематика для обговорення

Експериментальні дослідження у віковій психології. Експерименти Піаже.

4. Питання до самоконтролю

1. Розкрийте суть спостереження як методу психологічного дослідження.
2. Застосування біографічного методу у психологічному дослідженні. Переваги та недоліки.
3. Предметна спрямованість методу аналізу продуктів діяльності.
4. Бесіда, інтерв'ю та анкетування як методи психологічного дослідження.
5. Стандартизовані опитувальники та тести як інструмент психологічного дослідження.

Література

1. Бедан В. Експериментальна психологія: курс лекцій для студентів-психологів факультету психології, політології та соціології. Одеса: НУ «ОЮА», 2020. 102 с.
2. Галян І. М., Галян О. І. Експериментальна психологія: підручник. Львів: СТОЛОМ. 2023. 360 с.
3. Копець Л. Класичні експерименти в психології. Навчальний посібник для студентів ВНЗ . Видавництво : Києво-Могилянська академія. Київ, 2020. Режим доступу: <http://surl.li/zafaqf>
4. Павлюк Т. Експериментальна психологія: методичні рекомендації. Луцьк: СНУ ім. Лесі Українки, 2020. 30 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 5 (тема 6)

***Експеримент. Його види. Організація та проведення психологічного експерименту. Експериментальні дослідження у віковій психології.
Експерименти Бошарда і Ліккена***

Мета заняття: розглянути структуру психологічного експерименту; проаналізувати переваги та недоліки експериментального дослідження психіки.

Зміст практичного заняття

1. Тезаурус практичного заняття

Лабораторний експеримент, природний експеримент, формувальний експеримент, випробуваний, експериментатор.

2. Питання до тем практичного заняття

1. Поняття про психологічний експеримент. Місце експерименту в дослідженні психічної реальності.

2. Види експерименту. Структура психологічного експерименту.
3. Переваги та недоліки експериментального дослідження психіки.

3. Тематика для обговорення

Експериментальні дослідження у віковій психології. Експерименти Бошарда і Ліккена

4. Питання до самоконтролю

1. Розкрийте сутність експерименту як методу наукового дослідження.
2. Які є різновиди експерименту, їх специфіка?
3. У чому полягають переваги експерименту як методу психології порівняно із спостереженням?
4. Які відмінності між лабораторним та природним експериментом?
5. Що становить основу формувального експерименту?

Література

1. Галян І. М., Галян О. І. Експериментальна психологія: підручник. Львів: СТОЛОМ. 2023. 360 с.
2. Копець Л. Класичні експерименти в психології. Навчальний посібник для студентів ВНЗ . Видавництво : Києво-Могилянська академія. Київ, 2020. Режим доступу: <http://surl.li/zafaqf>
3. Експериментальна психологія: курс лекцій / уклад. О. Романенко. Київ: Нац. акад, внутр, справ, 2017.146 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 6 (тема 7)

Експериментатор і випробуваний.

Експериментальне спілкування.

Експериментальні дослідження у загальній психології.

Помилкові спогади

Мета заняття: розкриття поняття артефактів у психологічному експерименті та висвітлення основних чинників, які можуть спотворювати наукові результати внаслідок впливу людського фактору.

Зміст практичного заняття

1. Тезаурус практичного заняття

Артефакти, експериментальне спілкування, ефект плацебо, ефект

Хотторна, ефект аудиторії, ефект фасаду, ефект Пігмаліона, ефект першого враження, подвійний сліпий метод.

2. Питання до тем практичного заняття

1. Поняття артефакту в експериментальних психологічних дослідженнях.
2. Експериментатор та досліджуваний: їх діяльність в експерименті.
3. Помилки, пов'язані з мотивацією експериментатора та досліджуваного.

3. Тематика для обговорення

Експериментальні дослідження у загальній психології. Помилкові спогади.

4. Питання до самоконтролю

1. Поясніть походження та значення поняття артефакту у психологічному експерименті.
2. Назвіть та охарактеризуйте основні ефекти, пов'язані з мотивацією випробуваного.
3. У чому проявляється ефект Пігмаліона в психологічному експерименті?
4. Способи контролю джерел артефактів у психологічному експерименті.
5. Як прагнення до позитивної самопрезентації може впливати на результати психологічного експерименту?

Література

1. Бочелюк В. Й., Бочелюк В. В. Методика та організація наукових досліджень в психології. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 360 с.
2. Галян І. М., Галян О. І. Експериментальна психологія: підручник. Львів: СТОЛОМ. 2023. 360 с.
3. Копець Л. Класичні експерименти в психології. Навчальний посібник для студентів ВНЗ . Видавництво : Києво-Могилянська академія. Київ, 2020. Режим доступу: <http://surl.li/zafaqf>
4. Kremenchutska M. K. & other Neuropsychological diagnostics and correction of reading disorders in visually impaired children. Journal of Ophthalmology (Ukraine). Vol. 507 No. 4 (2022). P. 68–74.
<http://doi.org/10.31288/oftalmolzh202246874>

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 7 (тема 8)

Загальне уявлення про гіпотезу та її перевірку в науковому дослідженні.

Види гіпотез. Експериментальні дослідження у загальній психології.

Експерименти Холмса і Рейха (стрес)

Мета заняття: навчити здобувачів формулювати, операціоналізувати та перевіряти гіпотези через механізми верифікації, фальсифікації та статистичної перевірки.

Зміст практичного заняття

1. Тезаурус практичного заняття

Гіпотеза, контргіпотеза, експериментальна гіпотеза, статистична гіпотеза, наукові факти, теорія, верифікація гіпотези.

2. Питання до тем практичного заняття

1. Експериментальна гіпотеза та її місце у психологічному експерименті.
2. Різновиди експериментальних гіпотез.
3. Статистична гіпотеза. Помилки 1-го і 2-го роду при перевірці статистичних гіпотез.

3. Тематика для обговорення

Експериментальні дослідження у загальній психології. Експерименти Холмса і Рейха (стрес).

4. Питання до самоконтролю

1. Що означає перевірка гіпотези за допомогою принципів верифікації та фальсифікації?
2. Охарактеризуйте види експериментальних гіпотез та наведіть приклади кожного виду.
3. Що таке статистична гіпотеза, в чому її призначення в експериментальному дослідженні?
4. Чим відрізняється експериментальна гіпотеза від статистичної, і яка їх роль у дослідженні?

Література

1. Галян І. М., Галян О. І. Експериментальна психологія: підручник. Львів: СТОЛОМ. 2023. 360 с.

2. Гуриніна О. Методологія та методи психологічного дослідження: навч.-метод. посіб. Київ: ДП «Вид. дім "Персонал"», 2018. 206 с.
3. Горбунова В. В. Експериментальна психологія в схемах і таблицях: навчальний посібник. К.: «ВД «Професіонал», 2007. 208 с.
4. Копець Л. Класичні експерименти в психології. Навчальний посібник для студентів ВНЗ . Видавництво : Києво-Могилянська академія. Київ, 2020. Режим доступу: <http://surl.li/zafaqf>

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 8 (тема 9)

***Види оціночних шкал, що використовуються в психологічному дослідженні.
Експериментальні дослідження у загальній психології.
Експерименти Розенцвейга, Беннета і Даймонда***

Мета заняття: надати розуміння принципів вимірювання психічних явищ, розкрити сутність та особливості різних типів вимірювальних шкал.

Зміст практичного заняття

1. Тезаурус практичного заняття

Вимірювальна шкала, шкала найменувань (номінативна), шкала порядкова, шкала інтервалів, шкала відношень.

2. Питання до тем практичного заняття

1. Види оціночних шкал, що використовуються у психологічному дослідженні.
2. Обмеження та переваги різних оціночних шкал.
3. Тестування як різновид процедури вимірювання властивостей об'єкта.

3. Тематика для обговорення

Експериментальні дослідження у загальній психології. Експерименти Розенцвейга, Беннета і Даймонда.

4. Питання до самоконтролю

1. Що таке вимірювання в психології (за С. С. Стівенсоном)?
2. Проаналізуйте типи шкал та особливості їх застосування у психодіагностиці.
3. Які шкали найчастіше використовуються у психодіагностичних методиках?

4. Які математичні операції можна виконувати з числами в кожній з чотирьох шкал ?
5. Наведіть приклад, як один і той самий психологічний конструкт (наприклад, тривожність) може бути виміряний у різних шкалах.

Література

1. Климчук М. Математичні методи у психології. Publisher: Освіта України. 2009. Режим доступу: <http://surl.li/eqvfoz>
2. Коpecь Л. Класичні експерименти в психології. Навчальний посібник для студентів ВНЗ . Видавництво : Києво-Могилянська академія. Київ, 2020. Режим доступу: <http://surl.li/zafaqf>
3. Приходько Ю. О., Юрченко В. І. Психологічний словник-довідник: навчальний посібник. К.: Каравела, 2012. 328 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 9 (тема 10)

Характеристика змінних, що застосовуються в експерименті.

Способи контролю змінних.

Експериментальні дослідження у соціальній психології.

Навчена безпорадність

Мета заняття: ознайомити з основними типами змінних у психологічному експерименті, їх класифікацією та характеристиками. Розглянути способи контролю змінних, які забезпечують валідність та надійність експериментальних даних.

Зміст практичного заняття

1. Тезаурус практичного заняття

Залежна змінна, незалежна змінна, стороння змінна, сенситивність змінної, ефект підлоги, ефект стелі, елімінація змінних.

2. Питання до тем практичного заняття

1. Поняття змінної у психологічному експерименті.
2. Незалежна, залежна та сторонні змінні. Взаємовідносини між змінними.
3. Способи контролю експериментальних змінних.

3. Тематика для обговорення

Експериментальні дослідження у соціальній психології. Навчена безпорадність.

4. Питання до самоконтролю

1. Які види змінних виділяються у психологічному експерименті? Опишіть їхні основні характеристики.
2. Що таке незалежна змінна? Які способи її організації існують у психологічних дослідженнях?
3. Чому важливо контролювати додаткові (побічні) змінні? Назвіть основні способи їх контролю.
4. Які типи залежності можуть існувати між незалежною та залежною змінними? Наведіть приклади.
5. Як сенситивність залежної змінної впливає на якість експерименту? Що таке «ефект стелі» та «ефект підлоги»?

Література

1. Галян І. М., Галян О. І. Експериментальна психологія: підручник. Львів: СТОЛОМ. 2023. 360 с.
2. Гуриніна О. Методологія та методи психологічного дослідження: навч.-метод. посіб. Київ: ДП «Вид. дім "Персонал"» ,2018.206 с.
3. Климчук М. Математичні методи у психології. Publisher: Освіта України. 2009. Режим доступу: <http://surl.li/eqvfoz>
4. Копець Л. Класичні експерименти в психології. Навчальний посібник для студентів ВНЗ . Видавництво : Києво-Могилянська академія. Київ, 2020. Режим доступу: <http://surl.li/zafaqf>

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 10 (тема 11)

Поняття про валідність експерименту та її види.

Експериментальні дослідження у соціальній психології.

Експеримент Нормана Тріплетта

Мета заняття: розкрити сутність валідності як ключової характеристики експерименту. Висвітлити основні види валідності та фактори, що їй загрожують.

Зміст практичного заняття

1. Тезаурус практичного заняття

Валідність, внутрішня валідність, зовнішня валідність, ефект тестування, конструкційна валідність, операційна валідність.

2. Питання до тем практичного заняття

1. Експеримент та його валідність.
2. Фактори, що загрожують валідності експерименту.
3. Способи контролю валідності експерименту.

3. Тематика для обговорення

Експериментальні дослідження у соціальній психології. Експеримент Нормана Тріплетта.

4. Питання до самоконтролю

1. Що таке валідність експерименту, і чому вона є ключовою характеристикою дослідження?
2. Розкрийте сутність різних видів валідності експерименту.
3. Внутрішня валідність та фактори, що їй загрожують.
4. Зовнішня валідність та фактори, що їй загрожують.
5. Інші види валідності. Наведіть приклади.

Література

1. Галян І. М., Галян О. І. Експериментальна психологія: підручник. Львів: СТОЛОМ. 2023. 360 с.
2. Гуриніна О. Методологія та методи психологічного дослідження: навч.-метод. посіб. Київ: ДП «Вид. дім "Персонал"» ,2018.206 с.
3. Копець Л. Класичні експерименти в психології. Навчальний посібник для студентів ВНЗ . Видавництво : Києво-Могилянська академія. Київ, 2020. Режим доступу: <http://surl.li/zafaqf>
4. Експериментальна психологія: курс лекцій / уклад. О. Романенко. Київ: Нац. акад, внутр, справ, 2017.146 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 11 (тема 12)

Поняття про експериментальну вибірку, критерії та способи її створення.

Експериментальні дослідження у соціальній психології.

Експеримент Аша з конформізму

Мета заняття: ознайомити здобувачів із стратегіями формування вибірки та розкрити значення репрезентативності вибірки для забезпечення валідності отриманих результатів.

Зміст практичного заняття

1. Тезаурус практичного заняття

Популяція; вибірка; генеральна сукупність, репрезентативність, рандомізація, стратометричний відбір.

2. Питання до тем практичного заняття

1. Експериментальна вибірка.
2. Стратегії формування вибірки досліджуваних.
3. Способи конструювання (дизайну) експериментальних груп.

3. Тематика для обговорення

Експериментальні дослідження у соціальній психології. Експеримент з конформізму Аша.

4. Питання до самоконтролю

1. Як формувати репрезентативну вибірку для психологічних досліджень ?
2. Які основні критерії підбору експериментальної групи ?
3. Як різняться результати експериментів з одним та декількома учасниками?
4. Переваги та недоліки рандомізації та стратифікації при виборі вибірки.
5. Як проводиться попарний вибір для створення еквівалентних груп?

Література

1. Галян І. М., Галян О. І. Експериментальна психологія: підручник. Львів: СТОЛОМ. 2023. 360 с.
1. Горбунова В. В. Експериментальна психологія в схемах і таблицях: навчальний посібник. К.: «ВД «Професіонал», 2007. 208 с
2. Копець Л. Класичні експерименти в психології. Навчальний посібник для студентів ВНЗ . Видавництво : Києво-Могилянська академія. Київ, 2020. Режим доступу: <http://surl.li/zafaqf>
3. Kremenchutska, M. & other (2020). Influence of the Educational Factor on the Level of Intellectual Abilities of Police Officers. Journal of History Culture and Art Research, 9(1), 335-344. doi:<http://dx.doi.org/10.7596/taksad.v9i1.2546>
4. Kremenchutska, M. & other (2022). Sexual Satisfaction as a Factor of Psychological Well-Being. BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience, 13(1), 292-307. <https://doi.org/10.18662/brain/13.1/285>

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 12 (тема 13)
Експериментальні дослідницькі плани.
Класифікація експериментальних планів за Кемпбеллом.
Експериментальні дослідження у соціальній психології.
Тюремний експеримент Ф. Зімбардо

Мета заняття: сформувати знання про планування експериментального дослідження. Ознайомити здобувачів з класифікацією експериментальних планів, їх основними характеристиками та критеріями.

Зміст практичного заняття

1. Тезаурус практичного заняття

Доекспериментальні плани, квазіекспериментальні плани, експериментальні плани, план Соломона, “Латинський квадрат”, факторні плани, плани «ex-post-facto», внутрігрупові плани, міжгрупові плани.

2. Питання до тем практичного заняття

1. Класифікаційна схема експериментальних планів.
2. Доекспериментальні плани, їх типологія та особливості застосування.
3. Квазіекспериментальні плани, їх типологія та особливості застосування.
4. Поняття про експериментальні плани та їх класифікація.

3. Тематика для обговорення

Експериментальні дослідження у соціальній психології. Тюремний експеримент Ф. Зімбардо.

4. Питання до самоконтролю

1. Основні типи експериментальних планів за Кемпбеллом?
2. Критерії класифікації експериментальних планів?
3. У чому відмінність доекспериментальних та квазіекспериментальних планів?
4. Поясніть, що таке плани «ex-post-facto» та в чому особливість їх застосування.
5. Переваги експериментальних планів?

Література

1. Галян І. М., Галян О. І. Експериментальна психологія: підручник. Львів: СТОЛОМ. 2023. 360 с.

2. Максименко С. Д., Носенко Е. Л. Експериментальна психологія. Підручник. К.: Центр учбової літератури, 2008. 360 с. Режим доступу: <http://surl.li/gsqudu>
3. Копець Л. Класичні експерименти в психології. Навчальний посібник для студентів ВНЗ . Видавництво : Києво-Могилянська академія. Київ, 2020. Режим доступу: <http://surl.li/zafaqf>
4. Kantowitz V.H., Roediger H.L., Elmes D.G. Psychologia eksperymentalna. Stanford, CT: Cengage Learning; 2015.
5. Kremenchutska, M. & other (2020). Influence of the Educational Factor on the Level of Intellectual Abilities of Police Officers. Journal of History Culture and Art Research, 9(1), 335-344. doi:<http://dx.doi.org/10.7596/taksad.v9i1.2546>

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 13 (тема 14)

***Спеціальні методи експериментального дослідження.
Експериментальні дослідження у соціальній психології.
Експерименти Стенлі Мілгрема***

Мета заняття: розглянути особливості кореляційного дослідження та його планування. Виділити основні види планів кореляційного дослідження.

Зміст практичного заняття

1. Тезаурус практичного заняття

Кореляція, пряма кореляція, зворотна кореляція, нульова кореляція, графік розсіювання.

2. Питання до тем практичного заняття

1. Кореляційний підхід у психологічних дослідженнях. Типи кореляційних досліджень.
2. Особливості планування кореляційного дослідження.
3. Інтерпретація даних у кореляційному дослідженні.

3. Тематика для обговорення

Експериментальні дослідження у соціальній психології. Експерименти Стенлі Мілгрема.

4. Питання до самоконтролю

1. Яка роль Френсіса Гальтона в розвитку кореляційних досліджень?
2. Яка основна мета кореляційного дослідження?
3. В якому числовому діапазоні може варіювати коефіцієнт кореляції?
4. Види зв'язку в кореляційних дослідженнях.
5. Які фактори можуть впливати на результати кореляційного дослідження?

Література

1. Галян І. М., Галян О. І. Експериментальна психологія: підручник. Львів: СТОЛОМ. 2023. 360 с.
2. Експериментальна психологія: курс лекцій / уклад. О. Романенко. Київ: Нац. акад, внутр, справ, 2017. 146 с.
3. Климчук М. Математичні методи у психології. Publisher: Освіта України. 2009. Режим доступу: <http://surl.li/eqvfoz>
4. Копець Л. Класичні експерименти в психології. Навчальний посібник для студентів ВНЗ . Видавництво : Києво-Могилянська академія. Київ, 2020. Режим доступу: <http://surl.li/zafaqf>
5. Kantowitz V. H., Roediger H. L., Elmes D. G. Psychologia eksperymentalna. Stanford, CT: Cengage Learning; 2015.

РЕКОМЕНДАЦІЇ З ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичне заняття має певну структуру. Складові практичного заняття дозволяють здобувачу отримати певну кількість балів за кожне заняття.

1. Тезаурус практичного заняття – здобувачі повинні надати визначення понять за даною темою.

2. Питання до практичного заняття – здобувачі розбирають заявлені теми із включенням задач та прикладів.

3. Тематика для обговорення – здобувачі обговорюють класичні експерименти з психології за певною схемою:

1. Як була сформульована гіпотеза дослідження?
2. Що виступало в ролі незалежної змінної?
3. Що виступало в ролі залежної змінної?
4. Як вимірювалась залежна змінна?
5. Переваги та недоліки експерименту.
6. Практичне значення експерименту.

4. Питання до самоконтролю – за підсумками заняття здобувачі можуть перевірити свої знання.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ ЗА ПРАКТИЧНИМИ ЗАНЯТТЯМИ

Оцінювання знань (розподіл балів) здобувачів

Метод	Бали	Максимум
Усний контроль (в т. ч. тезаурус)	2 бали	20
Практичний контроль (питання до практичного заняття та обговорення експерименту)	3 бали	30
Всього		50

Оцінювання навчальних досягнень

Оцінка	Критерії оцінювання навчальних досягнень
50 балів	<p>Оцінюється робота студента, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, вільно послуговується науковою термінологією, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки, залучає до підготовки як основну, так і додаткову літературу (монографії, періодичні видання, першоджерела, тощо).</p> <p>Може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання практичного завдання й оцінити результати власної практичної діяльності; вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу</p>
35–45 балів	<p>Оцінюється робота студента, який достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, послуговується науковою термінологією, залучає основну і додаткову літературу.</p> <p>За зразком самостійно виконує практичні завдання, передбачені програмою; має стійкі навички виконання завдання. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки</p>
29–34 бали	<p>Оцінюється робота студента, який відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень. Не здатний до глибокого, всебічного аналізу, допускає істотні неточності та помилки.</p> <p>Може використовувати знання для стандартних практичних ситуацій, має елементарні, нестійкі навички виконання завдання</p>
10–29 балів	<p>Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, проте фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни.</p> <p>Планує та виконує частину практичних завдань, але відсутні сформовані вміння та навички</p>

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Предмет і завдання вивчення експериментальної психології.
2. Етичні норми експериментального психологічного дослідження.
3. Історія розвитку експериментальної психології.
4. Історія розвитку експериментальної психології. Ключові експерименти.
5. Історія розвитку експериментальної психології. Ключові прізвища.
6. Класифікація методів психологічного дослідження. Експериментальні методи в психології.
7. Класифікація методів психологічного дослідження. Неекспериментальні методи в психології.
8. Порівняльний аналіз спостереження і експерименту як методів експериментальної психології.
9. Експеримент. Його види.
10. Експеримент. Його види. Лабораторний експеримент.
11. Експеримент. Його види. Пілотажний експеримент.
12. Організація і проведення психологічного експерименту.
13. Етапи психологічного експерименту.
14. Структура проведення експерименту
15. Експериментатор та випробуваний. Експериментальне спілкування.
16. Психологічні закономірності, що визначають поведінку особистості в умовах експерименту.
17. Способи контролю експериментального спілкування в експерименті.
18. Загальне уявлення про гіпотезу та її перевірка в науковому дослідженні. Види гіпотез.
19. Експериментальна гіпотеза. Види експериментальної гіпотези.
20. Статистична гіпотеза і її види.
21. Загальна характеристика змінних, що змінюються в експерименті.
22. Способи контролю змінних в експерименті.
23. Поняття про валідності експерименту і її види.
24. Поняття про експериментальну вибірку.
25. Умови і способи створення експериментальної вибірки.
26. Класифікація експериментальних планів по Кемпбеллу.
27. Основні експериментальні плани. Доекспериментальний план.
28. Основні експериментальні плани. Експериментальний план.
29. Квазіекспериментальне дослідження, його види.
30. Кореляційне дослідження.
31. Класичні експерименти в психології і їх значення. Г. Гельмгольц.
32. Класичні експерименти в психології і їх значення. Г. Еббінгауз

33. Класичні експерименти в психології і їх значення. Густав Фехнер і Ернст Вебер.
34. Класичні експерименти в психології і їх значення. Е. Тітченер.
35. Класичні експерименти в психології і їх значення. І. П. Павлов.
36. Класичні експерименти в психології і їх значення. Ф. Гальтон.
37. Експерименти в загальній психології. Експеримент "Всесвіт 25".
38. Експерименти в загальній психології. Експеримент «Ілюзія гумової руки».
39. Експерименти в загальній психології. Експеримент Лялька Бобо.
40. Експерименти в загальній психології. Експеримент Маленький Альберт.
41. Експерименти в загальній психології. Експеримент Л. Фестингера.
42. Експерименти в загальній психології. Експерименти Гібсона і Уолка (сприйняття).
43. Експерименти в загальній психології. Експерименти П. Екмана (візуальна діагностика).
44. Експерименти в загальній психології. Експерименти Зайонца і Маркуса (середина і інтелект).
45. Експерименти в загальній психології. Експерименти Л. Колберга (мораль).
46. Експерименти в загальній психології. Експерименти Премака і Вудроффа (мислення шимпанзе).
47. Експерименти в загальній психології. Експерименти Р. Розенталя (вплив експериментатора).
48. Експерименти в загальній психології. Експерименти Розенцвейга, Беннета і Даймонда (досвід і мозок).
49. Експерименти в загальній психології. Експерименти Дж. Роттера (контроль).
50. Експерименти в загальній психології. Експерименти М. Селігмана (вивчена безпорадність).
51. Експерименти в загальній психології. Експерименти Б. Скіннера (забобони).
52. Експерименти в загальній психології. Експерименти У. Тернбалла (сприйняття).
53. Експерименти в загальній психології. Експерименти Е. Толмена (когнітивні карти).
54. Експерименти в загальній психології. Експерименти Г. Тріандіса (культура).
55. Експерименти в загальній психології. Експерименти Холмса і Рейха (стрес).
56. Експерименти в загальній психології. Зефірний експеримент.
57. Експерименти в загальній психології. Ілюзії сприйняття (Р. Грегорі).
58. Експерименти в загальній психології. Окулографія і айтрекінг.
59. Експерименти в загальній психології. Помилкові спогади (Е. Лофтус).

60. Експерименти в клінічній психології. Експерименти Азеринського і Дементьєва (сновидіння).
61. Експерименти в клінічній психології. Експерименти Д. Вольпе (фобії).
62. Експерименти в клінічній психології. Експерименти Роджера Сперрі (асиметрія мозку).
63. Експерименти в клінічній психології. Експерименти Д. Розенхена (реальність в психіатрії).
64. Експерименти в клінічній психології. Експерименти Н. Спанос (гіпнотичний транс).
65. Експерименти в клінічній психології. Експерименти Фрідмана і Розенмана (схильність до хвороби).
66. Експерименти в клінічній психології. Експерименти Хобсона і Мак-Карлі (сновидіння).
67. Експерименти в соціально-психологічних дослідженнях. Експеримент Ф. Зімбардо.
68. Експерименти в соціально-психологічних дослідженнях. Експеримент С. Мільграма.
69. Експерименти в соціально-психологічних дослідженнях. Експеримент Третя Хвиля.
70. Експерименти в соціально-психологічних дослідженнях. Експерименти С. Аша (конформність).
71. Експерименти в соціально-психологічних дослідженнях. Експерименти Нормана Тріплетта.
72. Експерименти в соціально-психологічних дослідженнях. Експерименти С. Аша (перше враження).
73. Експерименти в соціально-психологічних дослідженнях. Експерименти Дарлі і Латану (відповідальність).
74. Експерименти в соціально-психологічних дослідженнях. Експерименти Ла П'єра (реальна поведінку).
75. Експерименти в соціально-психологічних дослідженнях. Експерименти Ланже і Родина (самостійність і безпорадність).
76. Експерименти в соціально-психологічних дослідженнях. Експерименти Дж. Калхауна (перенаселеність і соціальна поведінка).
77. Експерименти в соціально-психологічних дослідженнях. Експерименти Д. Канемана.
78. Експерименти в соціально-психологічних дослідженнях. Хотторнський експеримент.
79. Експерименти у віковій психології. Експеримент Мавпи Г. Харлоу.
80. Експерименти у віковій психології. Експеримент Маленький Джон.

81. Експерименти у віковій психології. Експерименти Байерджо (сталість предметів у дітей).
82. Експерименти у віковій психології. Експерименти Діани Баумрінд (стили батьківського виховання).
83. Експерименти у віковій психології. Експерименти Дж. Боулбі (прихильність).
84. Експерименти у віковій психології. Експерименти Бошарда і Ліккена (генетичний і середовий фактор розвитку).
85. Експерименти у віковій психології. Експерименти Вернера і Сміта (еластичність психіки дітей).
86. Експерименти у віковій психології. Експерименти Мері Ейнсворт (формування прихильності).
87. Експерименти у віковій психології. Експерименти Ж. Піаже (інтелектуальний розвиток).
88. Експерименти у віковій психології. Експерименти Томаса, Чесса, Берча (індивідуальність розвитку дитини).
89. Експерименти у віковій психології. Експерименти Фенца (сприйняття дітей).
90. Експерименти у віковій психології. Роботи Л. Виготського (розвиток психіки дитини).

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Бедан В. Експериментальна психологія: курс лекцій для студентів-психологів факультету психології, політології та соціології. Одеса: НУ «ОЮА», 2020. 102 с.
2. Бочелюк В. Й., Бочелюк В. В. Методика та організація наукових досліджень в психології: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 360 с.
3. Галян І. М., Галян О. І. Експериментальна психологія: підручник. Львів: СТОЛОМ. 2023. 360 с.
4. Гуриніна О. Методологія та методи психологічного дослідження: навч.-метод. посіб. Київ: ДП «Вид. дім "Персонал"», 2018. 206 с.
5. Експериментальна психологія: курс лекцій / уклад. О. Романенко. Київ: Нац. акад, внутр, справ, 2017. 146 с.
6. Климчук М. Математичні методи у психології. Publisher: Освіта України. 2009. Режим доступу: <http://surl.li/eqvfoz>
7. Копець Л. Класичні експерименти в психології. Навчальний посібник для студентів ВНЗ . Видавництво : Києво-Могилянська академія. Київ, 2020. Режим доступу: <http://surl.li/zafaqf>
8. Максименко С. Д., Носенко Е. Л. Експериментальна психологія. Підручник. К.: Центр учбової літератури, 2008. 360 с.
Режим доступу: <http://surl.li/gsqudu>
9. Павлюк Т. Експериментальна психологія: методичні рекомендації. Луцьк: СНУ ім. Лесі Українки, 2020. 30 с.
10. Приходько Ю. О., Юрченко В. І. Психологічний словник-довідник: навчальний посібник. К.: Каравела, 2012. 328 с.

Додаткова

1. Горбунова В. В. Експериментальна психологія в схемах і таблицях: навчальний посібник. К.: «ВД «Професіонал», 2007. 208 с
2. Kantowitz В. Н., Roediger Н. L., Elmes D. G. Psychologia eksperymentalna. Stanford, CT: Cengage Learning; 2015.
3. Kremenchutska, M. & other (2020). Influence of the Educational Factor on the Level of Intellectual Abilities of Police Officers. Journal of History Culture and Art Research, 9(1), 335-344. doi:<http://dx.doi.org/10.7596/taksad.v9i1.2546>
4. Kremenchutska, M. & other (2022). Sexual Satisfaction as a Factor of Psychological Well-Being. BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience, 13(1), 292-307. <https://doi.org/10.18662/brain/13.1/285>

5. Kremenchutska M. K. & other Neuropsychological diagnostics and correction of reading disorders in visually impaired children. *Journal of Ophthalmology (Ukraine)*. Vol. 507 No. 4 (2022). P. 68-74.
<http://doi.org/10.31288/oftalmolzh202246874>

Електронні інформаційні ресурси

1. «Актуальні проблеми психології». Наукові праці Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України.
Режим доступу: <http://appspsychology.org.ua/index.php/ua/dlia-avtoriv>
2. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського.
Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/>
3. Психологічна бібліотека Київського Фонду сприяння розвитку психічної культури. Режим доступу: <http://psylib.kiev.ua/>
4. *American Psychologist*. Journal of American Psychological Association.
Режим доступу: <https://www.apa.org/pubs/journals/amp/>
5. *The Journal of Social Psychology*.
Режим доступу: <https://www.tandfonline.com/toc/vsoc20/current>
6. *Social Psychologie/ Journal of British Psychological Society*.
Режим доступу: <https://onlinelibrary.wiley.com/journal/20448309>
7. *Journal of Personality and Social Psychology*. Journal of American Psychological Association. Режим доступу: <https://www.apa.org/pubs/journals/psp/>
8. *Science: (AAAS)*. Режим доступу: <http://www.sciencemag.org>
9. *Taylor & Francis*. Режим доступу: <http://www.informaworld.com>
10. *ScienceDirect*. Режим доступу: www.sciencedirect.com
11. Маргарита Кременчуцька. Наукові публікації
Режим доступу: <https://cutt.ly/GNhaaDS>

ПОЛІТИКА КУРСУ

<p>Політика щодо дедлайнів та перескладання</p>	<p>Роботи, виконання і здача яких здійснюється з порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (-20 балів). Перескладання іспиту можливе із дозволу деканату за наявності поважних причин або за письмовою заявою (апеляцією) здобувача до декана</p>
<p>Політика щодо академічної доброчесності</p>	<p>Здобувачі повинні дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлюючи наслідки її порушення, що визначається Кодексом академічної доброчесності учасників освітнього процесу Одеського національного університету імені І. І. Мечникова http://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/documents/acad-dobrochesnost.pdf. У разі порушення здобувачем вищої освіти академічної доброчесності (списування, плагіат, фабрикація) робота оцінюється незадовільно та має бути виконана повторно. При цьому викладач залишає за собою право змінити тему завдання</p>
<p>Політика щодо відвідування та запізнень</p>	<p>Відвідування практичних занять є обов'язковим компонентом оцінювання, що передбачає нарахування балів. За об'єктивних причин (напр., воєнний стан, епідемії, хвороба здобувача, стажування за академічною мобільністю та ін.) навчання може відбуватись дистанційно в он-лайн формі за графіком, погодженим із викладачем</p>
<p>Мобільні пристрої</p>	<p>Дозволяється використання мобільних пристроїв на практичних заняттях за необхідності групової роботи у спеціальних Додатках</p>
<p>Поведінка в аудиторії</p>	<p>Всі здобувачі беруть активну участь у всіх заняттях: опитуваннях, дискусіях під час практичних занять. Виконують всі навчальні завдання вчасно, відповідно до робочої навчальної програми. Всі здобувачі повинні дотримуватимуться правил поведінки в аудиторії на засадах партнерських стосунків, взаємоповаги, взаємопідтримки та взаємодопомоги</p>

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Анкетування – діагностичний метод для збору інформації від респондентів у письмовій формі, який представляє собою структурований набір запитань, призначений для отримання соціально-психологічних даних.

Артефакти – у психологічних дослідженнях факт, явище, процес, які можуть т бути побічними ефектами експериментальної ситуації.

Бесіда – дослідницький метод збору психологічної інформації за допомогою цілеспрямованого, заздалегідь запланованого діалогу між психологом та досліджуваним.

Валідність – ступінь відповідності методики або дослідження тому, що вони призначені вимірювати; показник точності та обґрунтованості наукового інструменту.

Верифікація гіпотези – процес емпіричної перевірки та підтвердження або спростування наукового припущення шляхом збору, аналізу та статистичної обробки експериментальних даних.

Вибірка – у психологічних дослідженнях це обмежена за чисельністю група об'єктів (учасників або респондентів), яка спеціально відбирається з генеральної сукупності для вивчення її властивостей.

Вимірювальна шкала – форма класифікації та впорядкування даних, що дозволяє кількісно представляти властивості досліджуваних об'єктів.

Випробуваний – особа, яка бере участь у психологічному експерименті або дослідженні, піддається певним впливам чи випробуванням.

Внутрігрупові плани дослідницькі схеми, де всі учасники або піддаються однаковим умовам експерименту, або виступають у різних експериментальних станах.

Внутрішня валідність – критерій оцінювання обґрунтованості висновку про причинно-наслідковий зв'язок між змінними в експерименті.

Гала-ефект – тенденція досліджуваних під час опитування давати більш позитивні або соціально бажані відповіді, які створюють найкраще враження про себе.

Генеральна сукупність – теоретично визначена група людей або явищ, що їх психолог прагне вивчити, яка має чітко окреслені межі, спільні ознаки та властивості, і щодо якої дослідник має намір зробити наукові узагальнення та висновки.

Гіпотеза – наукове припущення, що висувається для пояснення певного явища та потребує перевірки та підтвердження.

Графік розсіювання – діаграма, що відображає взаємозв'язок між двома змінними через точки на координатній площині.

Доброчесність – дотримання етичних принципів, чесність, моральність у науковій та професійній діяльності.

Доекспериментальні плани – попередні дослідницькі схеми, що передують основному експерименту та слугують для попередньої оцінки умов дослідження.

Експеримент – науковий метод дослідження, що передбачає активне, цілеспрямоване та контрольоване втручання дослідника в психологічну реальність з метою перевірки гіпотези про причинно-наслідкові зв'язки між психологічними явищами.

Експериментальна гіпотеза – конкретне припущення про очікувані зміни або відносини між змінними в експериментальному дослідженні.

Експериментальна психологія – галузь психологічної науки, що вивчає психічні процеси та явища через контрольовані експериментальні дослідження.

Експериментальне спілкування – специфічна форма взаємодії між дослідником та випробуваним у межах наукового експерименту.

Експериментальні плани – структуровані схеми проведення наукового дослідження, що визначають послідовність і умови експерименту.

Експериментатор – дослідник, який проводить експеримент, контролює його умови та спостерігає за результатами.

Елімінація змінних – процес усунення або нейтралізації впливу побічних факторів для підвищення чистоти експериментального дослідження.

Емпіричні методи – методи збору даних, які базуються на безпосередньому спостереженні, експериментуванні та вимірюванні психологічних явищ. Ці методи дозволяють дослідникам отримувати фактичну інформацію про поведінку, думки, емоції та інші аспекти психіки людей.

Ефект аудиторії – зміна поведінки досліджуваних внаслідок усвідомлення того, що за ними спостерігають.

Ефект першого враження – тенденція формувати стійке уявлення про індивіда на основі первинної інформації або короткої взаємодії.

Ефект Пігмаліона – психологічний феномен, коли очікування дослідника несвідомо впливають на результати експерименту.

Ефект підлоги – ситуація, коли результати експерименту показують, що учасники демонструють значно нижчий рівень виконання завдання, ніж очікувалося. Це може статися через надмірну складність завдання, що призводить до обмеження можливостей учасників продемонструвати свої справжні здібності.

Ефект плацебо – психологічний ефект покращення стану внаслідок віри у лікування, а не реального впливу.

Ефект стелі – ситуації, коли учасники експерименту досягають максимально можливих результатів у завданні, яке є занадто легким. Це призводить до того, що зміни в незалежній змінній не мають впливу на залежну змінну, оскільки всі учасники вже демонструють найвищі оцінки.

Ефект тестування – зміна результатів через багаторазове проходження тесту або попередній досвід тестування.

Ефект фасаду – тенденція досліджуваних демонструвати соціально схвалювану поведінку.

Ефект Хотторна – зміна поведінки учасників дослідження внаслідок їхньої обізнаності про те, що вони є об'єктом спостереження.

Залежна змінна – будь-який показник або характеристика, яка змінюється в результаті впливу незалежної змінної в експериментальному дослідженні.

Зворотна кореляція – статистичний зв'язок між змінними, за якого збільшення одної змінної супроводжується зменшенням іншої.

Зовнішня валідність – ступінь, до якого результати дослідження можна узагальнити та поширити на життєві ситуації.

Інтерпретаційні методи – сукупність прийомів та підходів до тлумачення та пояснення отриманих наукових даних.

Інтроекспекція – метод самоспостереження, при якому досліджується власний внутрішній психічний досвід.

Квазіекспериментальні плани – дослідницькі схеми, що мають деякі характеристики експерименту, але не забезпечують повного контролю над змінними.

Конструкційна валідність – ступінь, до якого дослідження правильно вимірює теоретичний конструкт або поняття.

Контргіпотеза – альтернативне припущення, що суперечить основній гіпотезі дослідження.

Кореляція – статистичний зв'язок між двома або більше змінними, що показує ступінь їхньої взаємозалежності.

Крива забування – графічне зображення процесу втрати інформації з пам'яті протягом часу.

Лабораторний експеримент – дослідження, що проводиться в штучно створених, контрольованих умовах спеціально обладнаного приміщення.

Лонгітюдний метод – метод тривалого спостереження за однією й тією самою групою випробуваних протягом тривалого періоду часу.

Метод – сукупність прийомів і способів цілеспрямованого вивчення досліджуваного об'єкта або явища.

Методика – конкретна процедура або інструмент збору та аналізу наукової інформації.

Міжгрупові плани – дослідницькі схеми, що передбачають порівняння різних груп випробуваних.

Наукове дослідження – цілеспрямоване вивчення певного об'єкта або явища з метою отримання нових знань і перетворення для раціонального використання у практичній діяльності.

Наукові факти – емпірично встановлені та перевірені відомості про об'єктивну реальність.

Неекспериментальні методи – дослідницькі підходи, що не передбачають активного втручання дослідника в процес вивчення.

Незалежна змінна – фактор або умова (змінна), яку дослідник навмисно змінює в експерименті для вивчення її впливу на інші змінні, зокрема на залежну змінну. Вона є автономною і не залежить від інших змінних у дослідженні.

Нульова кореляція – відсутність статистичного зв'язку між змінними в дослідженні.

Об'єкт дослідження – цілісне явище або процес, що вивчається в науковій роботі. Це може бути конкретна група людей, певний аспект їхньої поведінки, психічні процеси, емоції, мотивації або соціальні взаємодії.

Обсерваційні методи – методи наукового дослідження, засновані на спостереженні за поведінкою та діями випробуваних.

Операційна валідність – ступінь точності перетворення абстрактних концепцій або теоретичних понять у конкретні, вимірювальні індикатори.

Опитування – вербально-комунікативний метод збору первинної інформації шляхом звернення до групи досліджуваних з метою отримання необхідних даних через заздалегідь сформульовані запитання.

Парадигма – сукупність фундаментальних наукових установок, понять і методів дослідження, які формують основу для наукового дослідження в певний період.

План Соломона – експериментальний план, що включає групи порівняння та попереднє тестування. План дозволяє дослідникам контролювати ефекти попереднього тестування на результати експерименту, що робить його особливо корисним у психологічних дослідженнях.

Плани "ex-post-facto" – дослідницький підхід, що вивчає причинно-наслідкові зв'язки після того, як події вже відбулися. Цей підхід дозволяє дослідникам вивчати зв'язки між змінними, не маючи можливості контролювати незалежну змінну, що робить його схожим на квазіекспериментальні плани.

Подвійний сліпий метод – дослідницький метод, де ні учасники, ні дослідники не знають про умови експерименту.

Популяція – сукупність індивідів або об'єктів, які мають спільні характеристики і є предметом вивчення в рамках конкретного дослідження.

Праксиметрія – метод дослідження продуктів та результатів діяльності індивідів для вивчення їх психологічних характеристик.

Предмет дослідження – конкретний аспект або властивість об'єкта, який безпосередньо вивчається в науковій роботі. Це може включати закономірності, механізми, взаємозв'язки та особливості психічних процесів, станів і явищ.

Природний експеримент – дослідження, що проводиться в реальних життєвих умовах без штучного втручання дослідника.

Професійна етика – система моральних принципів та норм поведінки психологів під час проведення досліджень, взаємодії з учасниками та використання отриманих даних.

Пряма кореляція – статистичний зв'язок, за якого збільшення однієї змінної супроводжується збільшенням іншої.

Психодіагностичні методи – сукупність прийомів та методів виявлення та вимірювання індивідуально-психологічних особливостей особистості.

Психологічна лабораторія – спеціально обладнане приміщення для проведення психологічних експериментів та досліджень.

Психологічний експеримент – метод вивчення психічних явищ шляхом активного впливу на досліджуваного в контрольованих умовах.

Психометрія – галузь психології, що займається теорією та практикою вимірювання психічних явищ і індивідуально-психологічних відмінностей та розробляє методи кількісної оцінки психологічних характеристик.

Психофізика – розділ психології, що вивчає залежність між фізичними властивостями подразників та відчуттями, які вони викликають.

Рандомізація – метод випадкового розподілу учасників дослідження по групах для мінімізації систематичних похибок.

Репрезентативність – ступінь відповідності характеристик вибірки характеристикам генеральної сукупності.

Самоспостереження – метод пізнання власних психічних процесів та станів шляхом внутрішнього споглядання.

Сенситивність змінної – характеристика, яка визначає чутливість або реакцію змінної навіть на незначні зміни в незалежній змінній. Вона відображає, наскільки сильно залежна змінна реагує на експериментальні маніпуляції або впливи, що здійснюються в ході дослідження.

Спостереження – метод емпіричного дослідження, що передбачає цілеспрямоване сприйняття явищ без безпосереднього втручання.

Статистична гіпотеза – припущення про властивості досліджуваної сукупності, яке можна перевірити за допомогою статистичних методів.

Стороння змінна – фактор, що може впливати на результати дослідження, але не є предметом безпосереднього вивчення.

Стратометричний відбір – метод формування вибірки, що передбачає поділ генеральної сукупності на окремі страти (підгрупи).

Теоретичні методи – підходи, які використовуються для аналізу, узагальнення та систематизації знань у психології. Вони спрямовані на формування теоретичних концепцій, моделей і гіпотез, що пояснюють психологічні явища та процеси.

Теорія – система уявлень та концепцій, яка спрямована на пояснення і розуміння психічних процесів, явищ і поведінки.

Тести – стандартизована методика психологічної діагностики, спрямована на вимірювання індивідуально-психологічних властивостей особистості.

Факторні плани – експериментальні дизайни, які вивчають вплив різних незалежних змінних (факторів) на досліджуване явище.

Формувальний експеримент – метод дослідження, спрямований на створення умов для розвитку певних психологічних властивостей або процесів.

Шкала відношень – шкала вимірювання, що має абсолютний нуль та дозволяє виконувати всі математичні операції.

Шкала інтервалів – шкала вимірювання, де відстань між значеннями є однаковою, але відсутній абсолютний нуль.

Шкала найменувань (номінативна) – шкала вимірювання, що дозволяє розрізняти об'єкти за назвою або категорією.

Шкала порядкова – шкала вимірювання, що дозволяє упорядкувати об'єкти за певною ознакою, але не надає інформації про відстань між ними.

Навчальне видання

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

ЕЛЕКТРОННІ МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до практичних занять
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 053 Психологія

Електронне практичне видання

Укладач:

Кременчуцька Маргарита Костянтинівна

В авторській редакції

Затвердж. авт. 10.02.2025. Шрифт Times New Roman.
Системні вимоги: операційна система сумісна з програмним забезпеченням
для читання файлів формату PDF.
Обсяг 0,9 МБ. Зам. № 2928.

Видавець і виготовлювач
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4215 від 22.11.2011 р.
вул. Університетська, 12, м. Одеса, 65082, Україна
Тел.: (048) 723 28 39, e-mail: druk@onu.edu.ua